

REFERENTIEKADER I.V.M. GRENDOVERSCHRIJDEND GEDRAG EN SEKSUEEL GRENDOVERSCHRIJDEND GEDRAG

1. Uitgangspunten

Relaties, intimiteit, tederheid en seksualiteit zijn basisbehoeften voor iedere mens. Seksualiteit is één van de uitingen van intimiteit doch omgekeerd moet intimiteit niet noodzakelijk seksualiteit inhouden. Als zorgverlener is het belangrijk om respectvol om te gaan met deze basisbehoeften doch seksuele relaties met zorgvragers zijn in alle omstandigheden onverenigbaar met de professionele rol van de zorgverlener.

Dit wil niet zeggen dat er binnen VitaS geen ruimte is voor seksualiteit. Wanneer een zorgvrager bepaalde signalen geeft hieromtrent dient er in team nagegaan te worden welke behoeften aanwezig zijn, hoe deze ingewilligd kunnen worden, welke de betrokken partijen zijn, wat toelaatbaar is etc. Iedere situatie dient individueel bekeken te worden. Het is belangrijk als zorgverlener om op een professionele en op een respectvolle manier om te gaan met iedere situatie.

Wanneer dit niet het geval is en de professionele relatie overstemd wordt door seksuele aspecten, en de zorgverlener misbruik maakt van zijn positie naar de zorgvrager toe stelt zich een probleem naar grensoverschrijdend gedrag toe.

2. Definities

Grensoverschrijdend gedrag is gedrag, verbaal of niet-verbaal, bewust of niet bewust, komende van medewerkers, medebewoners of medegebruikers, familieleden of derden. Het wordt door de zorgvrager als negatief, ongewenst of gedwongen ervaren en dit onafhankelijk van de situatie, en ongeacht de tijd en de plaats. Het betreft met name:

- **geweld**: elke feitelijkheid waarbij een persoon psychisch of fysiek wordt lastig gevallen, bedreigd of aangevallen. Het uit zich door gedragingen van fysieke agressie of verbale agressie.
- **ongewenst seksueel gedrag**: elke vorm van seksueel georiënteerd gedrag - verbaal of niet-verbaal, bewust of onbewust, komende van medewerkers - dat door de zorgvrager ervaren wordt als negatief, ongewenst of gedwongen en/of afbreuk doet aan de waardigheid van de persoon.
- **pesten**: omvat elk onrechtmatig en terugkerend gedrag, buiten of binnen de organisatie, dat zich kan uiten in gedragingen, woorden, bedreigingen, handelingen, gebaren en eenzijdige geschriften en dat tot doel of gevolg heeft dat de persoonlijkheid, de waardigheid of de fysieke of psychische integriteit van een persoon wordt aangetast of dat een bedreigende, vijandige, beledigende of kwetsende omgeving wordt gecreëerd.

Grensoverschrijdend gedrag is het niet respecteren van iemands persoonlijke grens. Het gaat over alle ongewenst gedrag of alle onaangepaste omgangsvormen, passief of actief, die de kwaliteit van leven en werken in een organisatie in gevaar kunnen brengen. Dit is een

persoonlijke grens en berust op een subjectieve beleving dewelke een oncomfortabel, onveilig, angstig, machteloos en vernederend gevoel geeft.

Seksueel misbruik is een juridische term en verwijst naar een als misdrijf omschreven feit. Er is sprake van seksueel misbruik wanneer er (moreel) geweld of bedreiging wordt gebruikt, wanneer er geen toestemming is of wanneer juridisch geen toestemming kan worden gegeven (v.b. een persoon die onbekwaam is verklaard). Binnen deze juridische context gaat het over juridisch gedefinieerde feiten, slachtoffers, daders, en strafrechterlijke vervolging. VitaS heeft in dit kader een aantal afspraken opgenomen in het arbeidsreglement.

Seksueel grensoverschrijdend gedrag verwijst naar de hulpverleningscontext en is elke vorm van seksueel georiënteerd gedrag - verbaal of niet-verbaal, bewust of onbewust, komende van medewerkers - dat door de gebruiker/zorgvrager ervaren wordt als negatief, ongewenst of gedwongen. Binnen deze zorgverleningscontext gaat het om de beleving, het vertrouwen en staat het proces van heling centraal. Zo kan er b.v. sprake zijn van vermoeden of kan de zorgvrager een vorm van seksueel grensoverschrijdend gedrag ervaren, zonder dat er objectief een ontoelaatbare handeling of relatievorm heeft plaatsgevonden.

Het kan een breed gamma aan handelingen, gedragingen en uitingen bevatten, al dan niet strafbaar. We maken binnen onze organisatie een onderscheid tussen de strafbare en niet strafbare feiten, aangezien de aanpak bij strafbare feiten mogelijk anders zal zijn dan bij niet-strafbare feiten. Bij niet-strafbare feiten kan het gaan om gedragingen of uitingen die op zich niet aanstootgevend hoeven te zijn, maar die door de zorgvrager wel als dusdanig kunnen beleefd worden (v.b. door een traumatisch verleden). Even goed kan de zorgverlener zich niet bewust zijn van het feit dat hij/zij grensoverschrijdend gedrag pleegt (v.b. vulgair woordgebruik waar de zorgverlener mee is groot gebracht). Het spreekt voor zich dat dergelijk gedrag of interpretatie van gedrag een andere aanpak vergt dan b.v. een verkrachting. In onze procedure is terug te vinden op welke wijze er met dergelijke vermoedens of met meldingen wordt omgegaan.

3. Visie vanuit de organisatie

Binnen VitaS vinden we het belangrijk om onze zorgvragers de gelegenheid te bieden, om in een sfeer van rust en vriendschap, en met respect voor ieders persoonlijkheid, hun leven met elkaar te delen. Het is belangrijk dat onze zorgvragers ten volle kunnen genieten van hun privacy, en dit met een zo groot mogelijke vrijheid. Verder wensen we ook de nodige zorgen te bieden op maat van de zorgvragers met het oog op de gezondheid en het welzijn van hen.

Om dit alles te kunnen bieden, is het belangrijk dat we ons er als zorgverlener van bewust zijn dat veel van onze zorgvragers extra kwetsbaar zijn op het vlak van grensoverschrijdend gedrag door:

- hun grote zorgafhankelijkheid,
- het ontremd gedrag van zichzelf of anderen,

- het samenleven met elkaar
- ....

We vinden het dan ook belangrijk dat de relatie zorgvrager en zorgverlener een professionele relatie is. De zorgverlener moet ten allen tijde de integriteit van de zorgvrager respecteren. Binnen die relatie kunnen seksuele handelingen, gedragingen, fantasieën en communicatie niet worden toegestaan noch getolereerd.

De zorgvrager staat centraal. Bij vermoeden van seksueel grensoverschrijdend gedrag bij een melding, moet de eerste bekommernis naar de zorgvrager uitgaan. Hierbij is het belangrijk in ons achterhoofd te houden dat we vaker worden geconfronteerd met vermoedens van grensoverschrijdend gedrag dan met duidelijke feiten. Het signaleren van een vermoeden van grensoverschrijdend gedrag dat na onderzoek ongegrond blijkt, is geenszins een beroepsfout. Het niet melden van zulks een vermoeden of feit echter wel. We zijn er ons binnen VitaS terdege van bewust dat er een kans is op onterechte beschuldigingen. De aandacht voor grensoverschrijdend gedrag mag echter niet tot gevolg hebben dat er een verkrampde houding ontstaat in het begeleiden van de zorgvragers, waarbij alle mogelijke risico's uit de weg worden gegaan en er geen ruimte meer kan zijn voor affectie in de omgang met de zorgvrager.

VitaS stelt zich dan ook op een positieve manier op ten aanzien van de zorgvrager bij een melding over seksueel grensoverschrijdend gedrag. Hierbij wordt de complexiteit van een dergelijke situatie echter niet uit het oog verloren. Toch blijft het in de eerste plaats belangrijk dat we de zorgvrager erkenning geven in zijn melding. Het gaat hier dan niet om het kiezen van partij, wel om het actief beluisteren van de melding zodat de context, motieven, ... zo goed mogelijk begrepen kunnen worden. Verder hechten we er binnen VitaS belang aan dat de nodige discretieplicht in zulke situaties in acht wordt genomen evenals dat het beroepsgeheim wordt gerespecteerd.

Meldingen komen meestal terecht bij de leidinggevende of directie. Aangezien deze persoon ook dicht bij de medewerkers staat, is het vaak een zware opdracht om, bij de behandeling van meldingen waarbij een medewerker betrokken is, een neutrale positie te bewaren en een weloverwogen oordeel te vellen. Vandaar dat wij binnen onze organisatie een neutrale meldingspersoon aangesteld hebben, met name de overkoepelende klachtenbehandelaar. Leidinggevend en directie zullen de meldingen i.v.m. seksueel grensoverschrijdend gedrag dan ook doorgeven aan de klachtenbehandelaar. Deze zal de meldingen m.b.t. ongewenst seksueel gedrag verder onderzoeken en bespreken met de nodige personen. Wanneer de melding gegrond is, is de organisatie verplicht dit te melden aan het Agentschap Zorg en Gezondheid via het registratieformulier. Daarnaast dienen al de meldingen m.b.t. ongewenst seksueel gedrag, al dan niet gegrond, geregistreerd te worden in een geanonimiseerd meldingsregister a.d.h.v. een volgnummer.

4. Besluit

De belangrijkste doelstellingen voortvloeiende uit dit referentiekader zijn:

- VitaS respecteert de integriteit van de zorgvrager en neemt maatregelen om deze te waarborgen.
- VitaS neemt in het bijzonder maatregelen tegen seksueel grensoverschrijdend gedrag, zowel preventief als reactief en heeft deze in de procedure "Seksueel grensoverschrijdend gedrag" uitgewerkt.
- VitaS werkt, indien nodig, samen met derden.